

**STOP
WEES
HUIS
TOERISME**

RAPPORT ENQUÊTE WEESHUISTOERISME

Better Care Network Netherlands

#GOODINTENTIONS BADIDEA

INHOUD

1. Inleiding	4
2. Resultaten enquête	7
Wie is de vrijwilliger?	7
Trend 1: Afrika en Azië zijn vooral in trek	8
Trend 2: Er is veel interesse in het werken met kinderen	8
Trend 3: Er worden veel kinderprojecten aangeboden door organisaties	9
Trend 4: De interesse in kinderprojecten is toegenomen	11
Trend 5: Het aanbod van weeshuisprojecten neemt niet af	11
Trend 6: Organisaties zijn zich wel bewust van schadelijke gevolgen van vrijwilligerswerk in weeshuizen	12
3. Conclusie	13
4. Aanbevelingen	15
Aanbeveling 1: Zet bewustzijn om in actie	15
Aanbeveling 2: Informeer jongeren goed	15
Aanbeveling 3: Kies voor verantwoord vrijwilligerswerk met kinderen	15
Aanbeveling 4: Stop weeshuistoerisme	15
5. Referenties	17
Bijlage I: Verantwoording enquêteresultaten	19
Werving onderzoeksgroep	19
Enquête	20
Referenties	20
Bijlage II: Enquêtevragen	21

1. INLEIDING

Jaarlijks vertrekken er wereldwijd 1,6 miljoen mensen naar het buitenland om daar vrijwilligerswerk te gaan doen (ATLAS & TRAM, 2008). Onder deze zogenoemde vrijwilligerstoeristen zijn jaarlijks duizenden Nederlanders die hiervoor naar het buitenland vertrekken, blijkt uit onderzoek van Sèrah van den Brink (2014) in opdracht van de Volkskrant. Vrijwilligerstoeristen spenderen gezamenlijk wereldwijd gezien twee miljoen euro aan vrijwilligersprojecten, waarbij er gemiddeld 2.000 euro per reis wordt betaald (ATLAS & TRAM, 2008). De meeste vrijwilligersprojecten vinden plaats in ontwikkelingslanden en trekken voornamelijk jonge, Westerse mensen aan. Persoonlijke ontwikkeling is voor veel van hen een grote motivatie om aan deze projecten deel te nemen (Lepp, 2008). Volgens Czarnecki et al. (2015) zijn projecten waarbij met kinderen gewerkt wordt het meest populair onder vrijwilligerstoeristen. Een van de bekendste en meest schadelijke vormen hiervan is het weeshuistoerisme, waarop dit onderzoek is gericht.

DE NEGATIEVE EFFECTEN VAN VRIJWILLIGERSWERK IN WEESHUIZEN

Wereldwijd verblijven naar schatting in totaal acht miljoen kinderen in weeshuizen. 80% van deze kinderen blijkt nog minstens één ouder te hebben, terwijl de term “weeshuizen” anders impliceert (Csáky, 2009). Vrijwilligers zijn zich er dan ook vaak niet van bewust dat de meeste kinderen in weeshuizen worden geplaatst wegens andere achterliggende oorzaken. Zo is het grootste deel van de kinderen dat in ontwikkelingslanden genoodzaakt in weeshuizen terecht komt, daar door familie gebracht wegens armoede. Ook discriminatie, een gebrek aan ondersteuning voor ouders van kinderen met een handicap en kindermishandeling kunnen leiden tot plaatsing in een weeshuis.

De afgelopen 50 jaar is er veel onderzoek gedaan naar de gevolgen van het opgroeien in weeshuizen. Het bewijs van de schadelijke effecten is overweldigend. Opgroeien in een weeshuis is nadelig voor de sociaal-emotionele ontwikkeling, de gezondheid en de toekomstkansen van kinderen. Dit onwenselijke systeem wordt in stand gehouden door vrijwilligers en donoren (Torres, 2017; Cheney & Rotabi, 2015; Punaks, Feit & NGN, 2014). Het is daarom van groot belang dat de vrijwilligers en organisaties zich bewust worden van de grote negatieve impact van weeshuizen op kinderen en kiezen voor verantwoorde alternatieven.

HET BELANG VAN RECENT ONDERZOEK NAAR NEDERLANDSE CIJFERS

Van den Brink heeft in 2014 onderzoek gedaan naar Nederlandse vrijwilligers die naar het buitenland worden uitgezonden. In dit onderzoek werd geïnventariseerd wie de Nederlandse aanbieders van vrijwilligerstoerisme zijn en in kaart gebracht in hoeverre zij internationale richtlijnen voor vrijwilligerstoerisme implementeren in hun beleid. Uit het onderzoek blijkt onder meer dat de richtlijnen voor vrijwilligers die het Better Care Network Netherlands heeft uitgebracht, het meest worden gehanteerd. Van de deelnemende organisaties gaf 26% aan

gebruik te maken van deze richtlijnen: de Richtlijnen vrijwilligerswerk met kinderen in het buitenland (Better Care Network Netherlands, 2014). Het gebruik van deze richtlijnen is een goede stap richting verantwoord vrijwilligerswerk en de internationale bescherming van kinderen tegen mogelijk schade hiervan.

De inventarisatie van Van den Brink (Van den Brink, 2014) verschaft echter weinig inzicht in de interesse van vrijwilligers in kinderprojecten en specifiek weeshuisprojecten. Ook wordt er geen inzicht gegeven in hoeverre organisaties die vrijwilligerstoeristen uitzenden bekend zijn met de negatieve gevolgen van het weeshuistoerisme en eventuele effecten hiervan op het beleid dat zij voeren. Daarnaast is dit het enige vrij recente onderzoek naar vrijwilligerstoerisme met kinderen. Om de hiervoor genoemde punten te onderzoeken heeft het Better Care Network Netherlands in oktober 2017 een enquête uitgezet onder organisaties die vanuit Nederland vrijwilligers uitzenden naar het buitenland.

IN WEESHUIZEN DRAAIT HET OM VRIJWILLIGERS, NIET OM KINDEREN.

Teresia is zes en woont volkomen gelukkig bij haar tante Regina, tot op een dag een man aan de deur verschijnt. Hij belooft een betere toekomst voor Teresia als ze komt wonen in het nabijgelegen weeshuis. Teresia's tante gaat erop in. Tenslotte gunt ze haar nichtje een goed leven.

Gratis onderwijs, eten en onderdak, dat belofde de man. Teresia's tante Regina had geen keus: 'Ik wilde voor haar zorgen, maar had weinig geld.' Het aanbod was te mooi om waar te zijn. En dat klopte. School, voedsel en veiligheid bleken valse beloftes om Teresia het weeshuis in te lokken. Want een vol weeshuis betekende veel vrijwilligers en dus veel donaties.

Teresia: 'Mijn leven draaide om vrijwilligers, die met alle goede bedoelingen ons kwamen helpen. Daar betaalden ze veel geld voor. Vaak mochten we niet eens naar school, omdat er een vrijwilliger langskwam die wij moesten entertainen. Ook mocht ik niets vertellen over de toestanden in het weeshuis en op school.'

Michelle Oliel was vrijwilliger in het weeshuis van Teresia. Ze zegt duizenden dollars te hebben verzameld voor het weeshuis, maar dat dat geld nooit is aangekomen bij de kinderen. 'Ze kwamen om van de honger, werden gedwongen te werken en sommigen sliepen niet eens in het weeshuis.'

Inmiddels heeft Michelle Stahili opgericht. Een organisatie die zich hard maakt om deze weeshuizen uit te schakelen en de kinderen te herenigen met hun familie. Niet alle weeshuizen maken zich schuldig aan corruptie en mensenhandel, toch waarschuwt Stahili, de UN en andere organisaties voor kinderhandel naar weeshuizen wereldwijd. Teresia werkt momenteel bij Stahili en is ondertussen aan het studeren. Ze droomt ervan mensenrechtadvocaat te worden, om zo te pleiten tegen kinderhandel voor weeshuizen. Ooit werd ze gedwongen stil te zijn, maar nu heeft ze haar stem teruggewonnen: 'De verborgen agenda van weeshuizen wordt onthuld. Kinderen blijven geen kinderen, ze worden ouder en kunnen zichzelf veel beter verdedigen. Ook leren ze wat hun rechten zijn. Ik help hen daar graag bij.'

Onder druk van Stahili en de gemeenschap is het oude weeshuis van Teresia gesloten. Iedereen werkt nu actief samen om kinderhandel tegen te gaan.

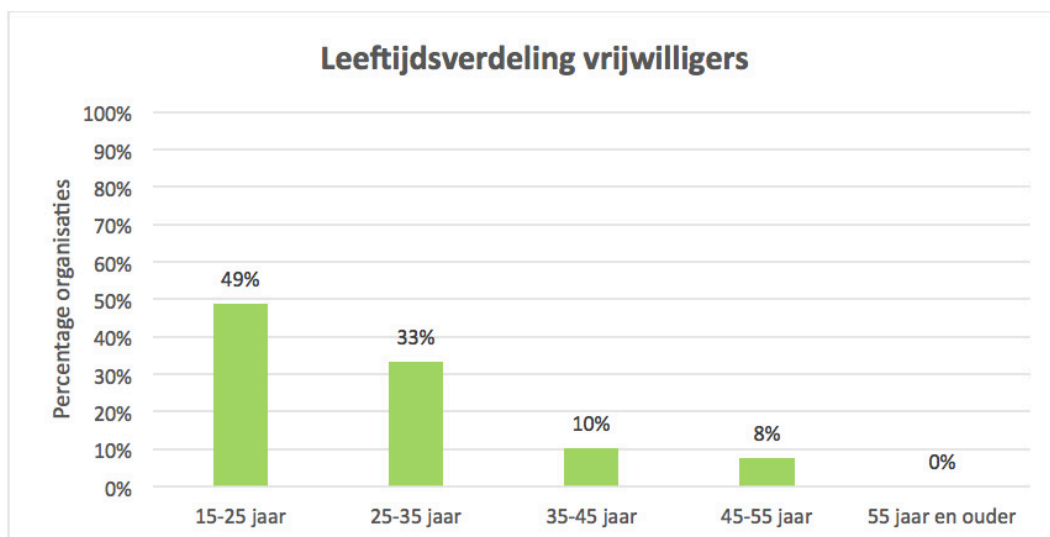

2. RESULTATEN ENQUÊTE

Om de trends in vrijwilligerswerk en in het bijzonder weeshuistoerisme in kaart te brengen, heeft het Better Care Network Netherlands meerdere aspecten van internationaal vrijwilligerswerk vanuit Nederland onderzocht. Hiervoor is een enquête opgesteld en opgestuurd naar 135 organisaties, waarvan 39 organisaties hebben gereageerd. Dit is een acceptabele respons voor een online survey. Er werd gekeken naar het profiel van vrijwilligers en onderzocht naar welk soort projecten de grootste interesse uitgaat. Daarnaast werd onderzocht welke vormen van vrijwilligerswerk door organisaties worden aangeboden en of er een eventuele af- of toename in het aanbod van weeshuisprojecten te constateren valt. Ten slotte werd aan organisaties gevraagd of zij zich bewust zijn van de schadelijke gevolgen van weeshuistoerisme, hoe dit eventueel wordt verwerkt in het beleid en of alternatieven voor weeshuisprojecten worden aangeboden. Onderstaand zijn de onderzoeksresultaten gegroepeerd op basis van de enquêteresultaten.

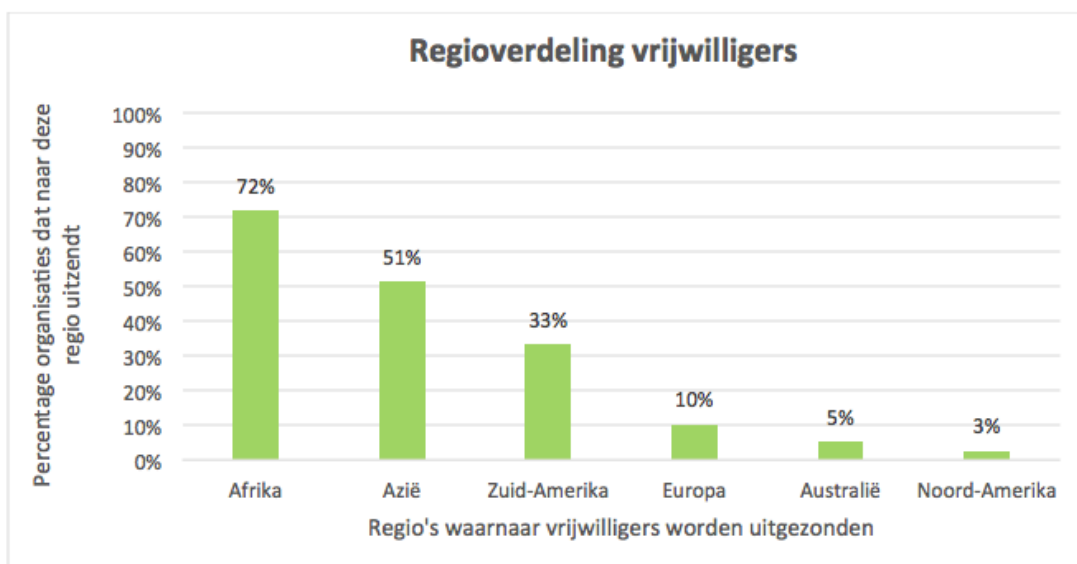
WIE IS DE VRIJWILLIGER?

Gemiddeld is 72% van het totaal aantal vrijwilligers vrouw. Volgens de ondervraagde organisaties zijn daarnaast de meeste vrijwilligers die worden uitgezonden tussen de 15 en 25 jaar oud.

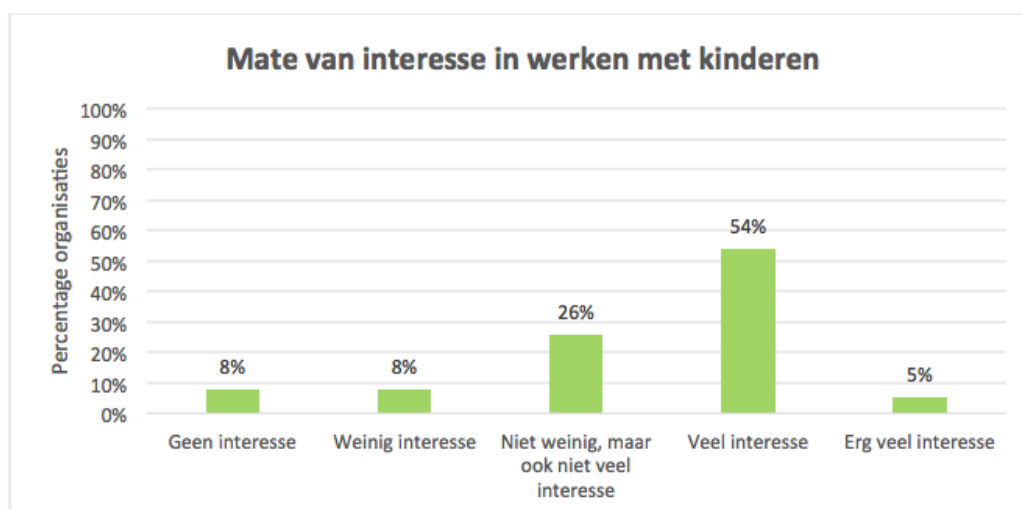
TREND 1: AFRIKA EN AZIË ZIJN VOORAL IN TREK

Van alle deelnemende organisaties geeft 72% aan dat hun vrijwilligers onder andere naar Afrika worden uitgezonden, 51% zendt vrijwilligers uit naar Azië en 33% zendt vrijwilligers uit naar Zuid-Amerika.

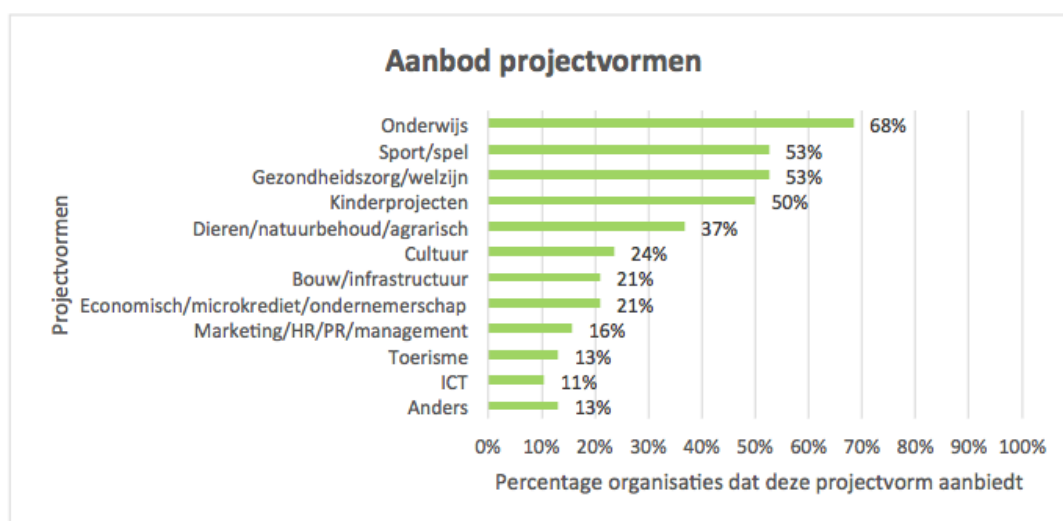
TREND 2: ER IS VEEL INTERESSE IN HET WERKEN MET KINDEREN

Er is veel vraag naar deelname aan vrijwilligersprojecten waarin vrijwilligers in contact komen met kinderen, 54% van de ondervraagde organisaties gaf aan dat de vrijwilligers die met hen contact opnemen veel interesse hebben in het werken met kinderen.

TREND 3: ER WORDEN VEEL KINDERPROJECTEN AANGEBODEN DOOR ORGANISATIES

De grote interesse in het werken met kinderen onder de vrijwilligers sluit aan bij de verschillende projectvormen die door de ondervraagde organisaties worden aangeboden. De projectvormen die het meest worden aangeboden door de organisaties zijn onderwijsprojecten, sport/spel projecten en gezondheidszorg/welzijn projecten. Deze projectvormen lenen zich voor het werken met kinderen. Daarnaast geeft de helft van de organisaties specifiek aan dat zij kinderprojecten aanbieden.

EEN ONVEILIGE BASIS IS EEN ONVEILIGE TOEKOMST.

Naomi Vandamme is klinisch psycholoog, oprichter van Child-Flower en lid van de werkgroep kwaliteit van Better Care Network Netherlands. Als betrokken en actieve professional doet ze momenteel promotieonderzoek naar psychotrauma bij kinderen.

'Een hoog percentage van kinderen in kindehuizen heeft geestelijke gezondheidsproblemen. Deze kinderen zijn, om welke reden ook, afgestaan. Dat doet iets met een kind. Het is dus heel belangrijk dat ze zich veilig voelen, zowel emotioneel als fysiek. Emotionele veiligheid wil zeggen dat ze zich veilig voelen in hun eigen lichaam met hun emoties, in hun hechte relaties en de situatie waarin ze zitten. Hier is affectie voor nodig, goede continue zorg en voorspelbaarheid. Wanneer er voortdurend vreemde mensen in en uit lopen worden deze kinderen uit hun structuren gehaald. Dit is schadelijk, met name voor kinderen die specifieke zorg nodig hebben. Hoe goed de bedoelingen ook zijn, de vaak jonge vrijwilligers missen deze expertise.

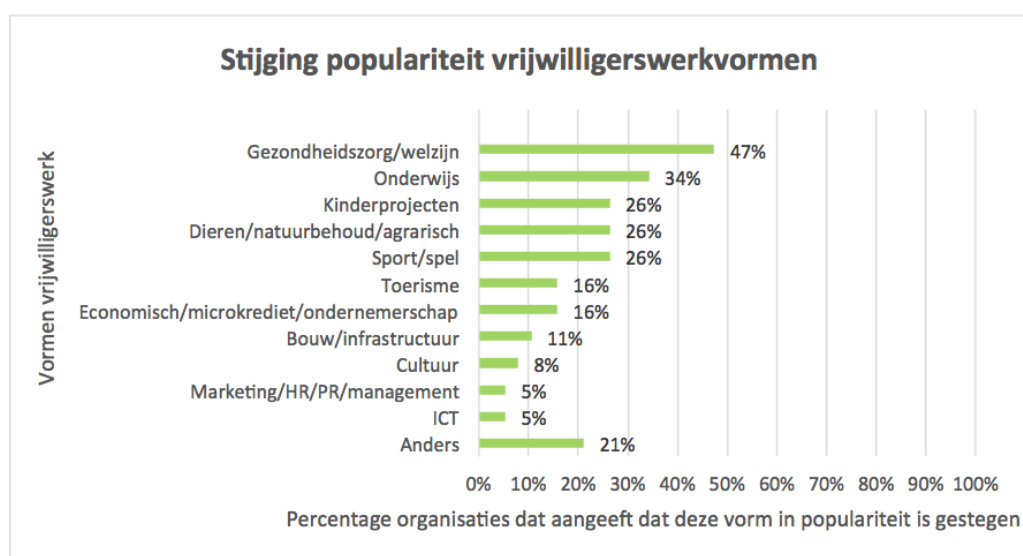
Helaas zijn er ook mensen zonder goede bedoelingen. Hierdoor komt de fysieke veiligheid in het geding. Tenslotte heb je in dit soort huizen vrije toegang tot een groep zeer kwetsbare kinderen. Maar ook mensen met de juiste intenties nemen wel eens een kind op schoot of geven hem of haar een knuffel. Goed bedoeld, maar zo leer je als kind dat vreemde mensen aan je mogen zitten. Dit vervaagt de grenzen die zij hebben naar de buitenwereld, zodat zij later geen onderscheid meer kunnen maken tussen gewenste en ongewenste intimiteiten.

Minstens zo belangrijk is hechting. Het veilige gevoel bij deze kinderen is al aangetast. Daarom hebben zij vaste verzorgers nodig. Daarmee vorm je de basis voor een gezonde identiteitsontwikkeling, sociale en emotionele ontwikkeling en probleemoplossend vermogen. Vrijwilligers die na een maand weer weggaan verstoren dat proces en ontnemen deze kinderen de kans zich te hechten.

Wat ik vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties zou willen meegeven: laat alleen deskundigen en professionals werken met deze kinderen en bedenk vooral wat het beste is voor het kind. Het draait niet om ons. Ondersteun de zorgverleners daar, de mensen die het moeten doen. Versterk ze met kennis. Ga om te leren en te observeren, maar neem geen reddende positie in. En stimuleer zelfredzaamheid. Vraag jezelf af: hoe kan ik hen helpen terug in hun kracht te komen waar vanuit ze het zelf kunnen doen? Hoe kan ik hen helpen te ontdekken wat ze al hebben en dat te versterken? Bijvoorbeeld door tools aan te reiken zodat ze die bij de hand hebben als ze nog een keer in moeilijke situaties terechtkomen. Dat moet onze insteek zijn: veerkracht.'

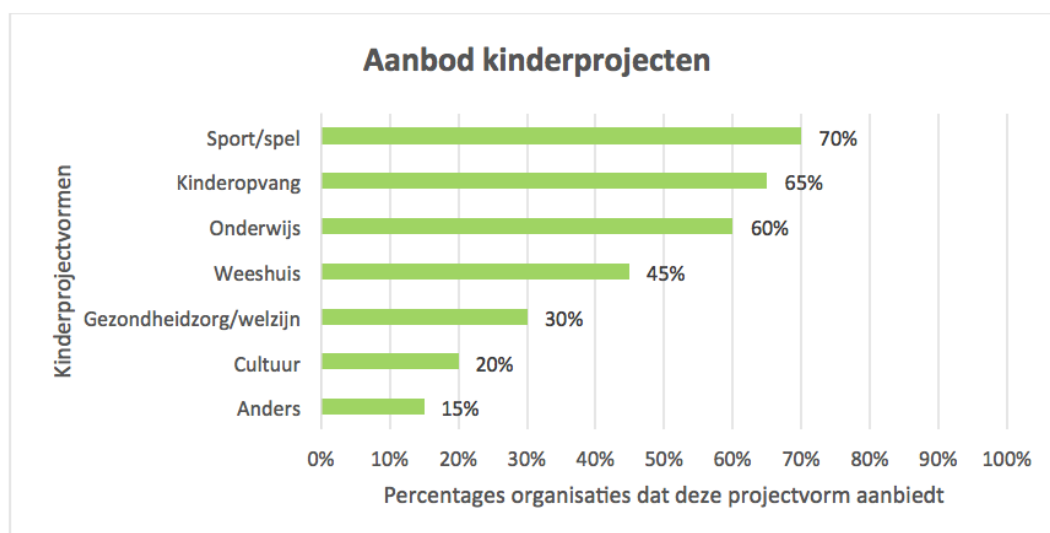
TREND 4: DE INTERESSE IN KINDERPROJECTEN IS TOEGENOMEN

26% van de ondervraagde organisaties stelt dat de populariteit van kinderprojecten onder vrijwilligers in de afgelopen drie jaar is gestegen.

TREND 5: HET AANBOD VAN WEESHUIS-PROJECTEN NEEMT NIET AF

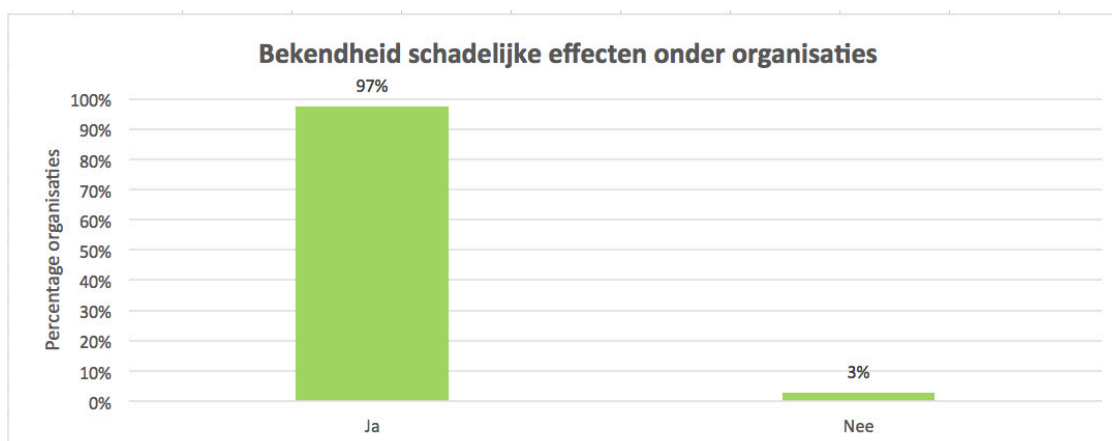
Van de deelnemende organisaties die kinderprojecten aanbieden, biedt 45% weeshuisprojecten aan. Uit deze groep geeft 67% aan dat zij nog evenveel weeshuisprojecten aanbieden als drie jaar geleden. Alle organisaties die weeshuisprojecten aanbieden geven aan dat de interesse in deze projecten de afgelopen drie jaar gelijk is gebleven.

TREND 6: ORGANISATIES ZIJN ZICH WEL BEWUST VAN SCHADELIJKE GEVOLGEN VAN VRIJWILLIGERSWERK IN WEESHUIZEN

Van alle deelnemende organisaties geeft maar liefst 97% aan zich bewust te zijn van de schadelijke gevolgen van vrijwilligerswerk op de kinderen in weeshuizen. 88% van deze organisaties stelt dat zij dit verwerken in hun beleid, door bijvoorbeeld de schadelijke gevolgen kenbaar te maken door middel van voorlichting en publicaties op de website van hun organisatie. Dit is echter niet voldoende om kinderen voor de schadelijke effecten van vrijwilligerswerk in weeshuizen te beschermen. Enkele organisaties geven wel aan dat zij geen weeshuisprojecten meer aanbieden vanwege de schadelijke gevolgen, maar dit is nog maar een klein deel van alle organisaties.

Als alternatief voor weeshuisprojecten benoemen veel organisaties onderwijsprojecten of kinderopvangprojecten. Ook bij dit soort projecten is het echter van groot belang dat er maatregelen genomen worden om de mogelijke negatieve effecten op de betrokken kinderen te beperken.

3. CONCLUSIE

Op basis van de enquêteresultaten concludeert het Better Care Network Netherlands dat er grote interesse is onder vrijwilligers in het werken met kinderen en dat er dus een groot aanbod van kinderprojecten is vanuit de vrijwilligersorganisaties om aan deze vraag te voldoen. Ondanks dat vrijwel alle vrijwilligersorganisaties binnen het huidige onderzoek aangeven zich bewust te zijn van de negatieve effecten van vrijwilligerswerk in weeshuizen, biedt nog een groot deel van deze organisaties projecten in weeshuizen aan. Daarnaast geven zij aan dat het aantal projecten in weeshuizen dat zij aanbieden de afgelopen jaren gelijk is gebleven, evenals de interesse hierin onder hun vrijwilligers. Het is daarom van groot belang dat de organisaties zich bewust zijn van verantwoord vrijwilligerswerk met kinderen en de negatieve impact van vrijwilligerswerk in weeshuizen én dat hierop actie wordt ondernomen. Daarnaast is het belangrijk dat ook de jongeren die interesse hebben in het doen van vrijwilligerswerk met kinderen goed worden geïnformeerd over de schadelijke gevolgen van weeshuistoerisme.

ACHTERAF BEN IK NIET TROTS OP MIJN WERK ALS VRIJWILLIGER.

Sanne Heijnis is 29 en werkzaam als dramadocent op lagere en middelbare scholen. Op haar eenentwintigste, na haar opleiding SPH (sociaal pedagogische hulpverlening), stond ze te popelen om de wijde wereld in te trekken. Te beginnen met vrijwilligerswerk in een ontwikkelingsland. Achteraf kijkt ze daar met weinig trots op terug.

‘Vanuit mijn opleiding liep ik stage in de psychiatrie en werkte ik met kinderen in de leeftijd negen tot vijftien. Kinderen met gedrags- en hechtingsproblematiek. Na mijn opleiding wilde ik graag een lange reis maken, bijvoorbeeld in Nepal. Ik dacht met vrijwilligerswerk in een weeshuis een goede basis te vormen om de rest van het land beter te leren kennen. Bovendien heeft werken met kinderen mijn interesse. Een prima combinatie dus.

Via een kennis kwam ik terecht in een weeshuis dat was opgericht door een Nederlandse vrouw. Een weeshuis is eigenlijk niet het juiste woord, het was meer een kindertehuis. Van bijna alle kinderen waren de ouders nog in leven. Het waren vooral straatkinderen die de vrouw hulp bood. Dat deed ze overigens pas nadat ze de ouders had getraceerd en toestemming had gevraagd.

Hoe goed de eigenaresse het ook aanpakte, ik had er een heel dubbel gevoel over. Het was overduidelijk dat de kinderen psychische problemen hadden. Niet zo gek als je bedenkt dat ze allemaal op straat leefden. Maar ik kom uit de psychiatrie en weet hoe hechtingsverstoordheid eruit ziet. Zo dus. Vooral bij de kleintjes viel het op. Zij doken direct op me, knuffelden me en wilden handkusjes geven. Ik probeerde een gezonde afstand te creëren zonder onaardig over te komen. Dat is best een uitdaging.

Natuurlijk is het als jonge vrijwilliger mooi om een reis te maken en leerzaam als je dat combineert met vrijwilligerswerk. Je leert hoe zwaar het leven van een weeskind is wat uiteindelijk een positief effect kan hebben op dat van jou. Maar dat is vooral vanuit jezelf gedacht, want wat heeft het kind eraan? Jouw behoefte aan zelfreflectie weegt niet op tegen de schade die je toebrengt aan kinderen. Maar ik vind het ook een taak van de weeshuizen zelf om hierop te letten en vrijwilligers te corrigeren als ze te dicht bij kinderen komen.

Ik heb geluk gehad terecht te komen op een goede plek met alleen maar Nepalese werknemers. En een Nederlandse eigenaresse met verstand van zaken. Er werd op een goede en bewuste manier met kinderen omgegaan. Toch zeg ik de laatste tijd met minder trots dat ik vrijwilligerswerk heb gedaan. Vooral dus omdat ik heb gezien dat bezoek van vrijwilligers nooit in het belang van kinderen is.’

4. AANBEVELINGEN

Op basis van de voorafgaande conclusie komt het Better Care Network Netherlands met de volgende vier aanbevelingen. Deze aanbevelingen zijn zowel toepasbaar voor de organisaties die vrijwilligers uitzenden als voor (toekomstige) vrijwilligers.

AANBEVELING 1: ZET BEWUSTZIJN OM IN ACTIE

Veel organisaties zijn zich al bewust van de negatieve effecten van vrijwilligerswerk in weeshuizen. Het is echter belangrijk dat dit bewustzijn daadwerkelijk wordt omgezet in actie. Als eerste stap hierin kunnen de richtlijnen van Better Care Network (2014) omtrent vrijwilligerswerk met kinderen in het buitenland gebruikt worden om op een verantwoorde manier kinderprojecten aan te bieden. Hierin wordt onder andere gesteld dat vrijwilligers de Code of Conduct en de Child Protection Policy van de ontvangende organisatie ondertekenen en een Verklaring Omtrent Gedrag aandragen.

AANBEVELING 2: INFORMEER JONGEREN GOED

Het is daarnaast van groot belang dat niet alleen de organisaties die vrijwilligers uitzenden, maar ook dat de potentiële vrijwilligers zich bewust zijn van verantwoord vrijwilligerswerk en bekend zijn met de schadelijke gevolgen van het deelnemen aan weeshuistoerisme. Deze bewustwording kan worden gecreëerd aan de hand van voorlichting middels publieke campagnes en informatie verkregen vanuit de vrijwilligersorganisaties zelf. Aangezien het vooral jonge vrijwilligers betreft die naar weeshuizen vertrekken, is het belangrijk om ook onderwijsinstanties te betrekken bij het geven van deze voorlichting. Als (toekomstige) vrijwilligers de risico's omtrent vrijwilligerswerk in weeshuisprojecten inzien, zullen zij hier minder snel aan deelnemen.

AANBEVELING 3: KIES VOOR VERANTWOORD VRIJWILLIGERSWERK MET KINDEREN

Daaropvolgend is de aanbeveling om alleen specifiek verantwoord vrijwilligerswerk met kinderen aan te bieden en zo te voorzien in de grote vraag naar kinderprojecten onder de vrijwilligers. Verantwoord houdt hierbij in dat de vrijwilligers niet direct in contact komen met de kinderen als zij niet de benodigde kwalificaties hebben. Ongeschoolde vrijwilligers kunnen namelijk vaak niet overzien hoe hun gedrag de emotionele en sociale ontwikkeling van kinderen negatief beïnvloedt.

AANBEVELING 4: STOP WEESHUISTOERISME

Als laatste is het belangrijk dat kinderen bij hun ouders en binnen hun eigen gemeenschap kunnen opgroeien en dat zo veel mogelijk wordt voorkomen dat kinderen opgroeien in weeshuizen. Beter is het daarom om hulp aan te bieden die gericht is op het ondersteunen van kwetsbare gezinnen. Het sturen van vrijwilligers naar kinderhuizen is in strijd met de visie op passende zorg van kinderen zoals vastgelegd in de Internationale Richtlijnen voor Alternatieve

Zorg (Verenigde Naties, 2010). Er zijn al meerdere organisaties gestopt met het aanbieden van vrijwilligerswerk in weeshuisprojecten. Zij dienen dan ook als voorbeeld voor andere organisaties die hun beleid willen aanpassen.

Het Better Care Network Netherlands stelt zich ten doel om organisaties die vanuit Nederland actief zijn in de alternatieve opvang van kinderen in het buitenland samen te brengen en te informeren over de meest recente inzichten in wat het beste is voor kinderen die tijdelijk of blijvend gescheiden zijn van hun familie. Samen staan we sterker om kwetsbare kinderen de passende zorg te bieden die zij nodig hebben. Het Better Care Network Netherlands roept de organisaties die nog vrijwilligers naar weeshuisprojecten uitzenden op om te leren van de ervaringen van organisaties die hiermee gestopt zijn en de krachten te bundelen. Better Care Network Netherlands verzorgt workshops en begeleidt organisaties die willen stoppen met het aanbieden van vrijwilligerswerk in weeshuisprojecten bij het vinden van alternatieven.

5. REFERENTIES

Better Care Network Netherlands. (2014). Richtlijnen vrijwilligerswerk met kinderen in het buitenland. Geraadpleegd via http://www.bettercarenetwork.nl/content/17382/download/clnt/51154_Richtlijnen-vrijwilligerswerk_BCNN_DEF14.pdf

Brink, S. van den. (2014). Richtlijnen & de Nederlandse vrijwilligerstoerisme sector. Geraadpleegd van <https://www.volkskrant.nl/kijkverder/2015/vrijwilligerswerk/data/vrijwilligerstoerisme-onderzoek.pdf>

Cheney, K. E., & Rotabi, K. S. (2015). Addicted to Orphans: How the Global Orphan Industrial Complex Jeopardizes Local Child Protection Systems. In C. Harker, K. Hörschelmann, & T. Skelton (Red.), *Conflict, Violence and Peace* (11e ed., pp. 89-107). Singapore: Springer.

Csáky, C. (2009). Keeping children out of harmful institutions: Why we should be investing in family-based care. Geraadpleegd van <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/keeping-children-out-harmful-institutions-why-we-should-be-investing-family-based-care>

Czarnecki, D., Hertwig, F., Lukow, M., Maurer, M., Monshausen, A., Plüss, C., & Rach, C. (2015). From volunteering to voluntourism. Geraadpleegd van <https://www.movisie.nl/publicaties/volunteering-voluntourism>

European Association for Tourism and Leisure Education (ATLAS) & Tourism Research and Marketing (TRAM). (2008). Volunteer tourism: A global analysis. Geraadpleegd van <http://www.atlas-webshop.org/Volunteer-tourism-A-global-analysis>

Lepp, A. (2008). Discovering self and discovering others through the Taita discovery centre volunteer tourism programme, Kenya. In K. D. Lyons, & S. Wearing (Red.), *Journeys of Discovery in Volunteer Tourism: International case study perspectives* (pp. 86-100). Wallingford, Verenigd Koninkrijk: CABI.

Punaks, M., Feit, K. & Next Generation Nepal (NGN). (2014). The Paradox of Orphanage Volunteering Combating Child Trafficking Through Ethical Voluntourism. Geraadpleegd van <https://nextgenerationnepal.org/wp-content/uploads/2017/08/The-Paradox-of-Orphanage-Volunteering.pdf>

Torres, Y. (2017). Voluntourism from a children's rights perspective (Ongepubliceerde master thesis). Universiteit Leiden, Nederland.

Verenigde Naties. (2010). Resolution adopted by the General Assembly. Guidelines for the Alternative Care of Children (A/RES/64/142). Geraadpleegd van <http://www.alternativecareguidelines.org/Portals/46/Guidelines/English/English%20UN%20Guidelines.pdf>

BIJLAGE I:

VERANTWOORDING ENQUÊTERESULTATEN

Het Better Care Network Netherlands heeft explorerend onderzoek uitgevoerd omtrent Nederlandse trends in vrijwilligerswerk en specifiek het weeshuistoerisme. Voor dit onderzoek is een online enquête uitgestuurd naar 135 organisaties die vanuit Nederland vrijwilligers uitzenden naar het buitenland. Binnen het korte tijdsbestek van een week heeft 29% (39) van deze organisaties de enquête ingevuld. Dit is een bevredigend resultaat, zeker gezien het feit dat 10% (14) van de totale steekproef geen Nederlands sprekende werknemers bleek te hebben en hierdoor de enquête niet in kon vullen. Daarnaast kon 19% (26) van de organisaties niet nagebeld worden, vanwege een gebrek aan beschikbare en/of bruikbare telefoonnummers.

Onder de responspopulatie bevinden zich 24 vrijwilligersbemiddelingsorganisaties voor één of meer lokale partners in een ander land zijn, 14 organisaties met een eigen ontwikkelings- of hulpproject in een ontwikkelingsland en 1 organisatie die zowel aan vrijwilligersbemiddeling doet als ook een eigen ontwikkelings- of hulpproject heeft. Deze organisaties bieden samen 682 projecten aan, met een gemiddelde van 21 projecten per organisatie. Naar al deze projecten worden jaarlijks 4.202 vrijwilligers uitgezonden, met een gemiddelde van 108 vrijwilligers per organisatie.

WERVING ONDERZOEKSGROEP

Ter voorbereiding van de enquête is relevante literatuur geraadpleegd, zoals het onderzoek van Sérah van den Brink (2014) in opdracht van de Volkskrant en de scriptie van Jessica Rongen (2014). Ook is er contact geweest met Volunteer Correct voor het samenstellen van de lijst van organisaties die zijn benaderd voor deze enquête.

Op 23 oktober 2017 is naar 135 organisaties een e-mail verstuurd waarin het doel en de context van het onderzoek is uitgelegd en de vraag is voorgelegd of de organisaties mee wilden werken aan deze enquête. De e-mail bevatte een directe link naar de enquête. Naar de organisaties die na verloop van tijd de enquête nog niet hadden ingevuld, is op 25 oktober een e-mail ter herinnering uitgestuurd. Ook zijn deze organisaties op 25 en 27 oktober telefonisch benaderd met het verzoek om de enquête in te vullen. De enquête heeft een week openstaan voor de organisaties.

Het Better Care Network Netherlands is zich bewust van eventuele invloed van sociale wenselijkheid op de totstandkoming van de responspopulatie en daarmee de onderzoeksresultaten. Immers, het Better Care Network Netherlands zet zich in om weeshuistoerisme te voorkomen, waardoor de organisaties die vrijwilligerswerk in een weeshuis aanbieden minder snel geneigd zullen zijn om deel te nemen aan het onderzoek. Naar verwachting zal het percentage organisaties dat zich inlaat met weeshuistoerisme dan ook hoger liggen dan op basis van de enquêteresultaten kan worden vastgesteld.

ENQUÊTE

De data voor dit onderzoeksrapport zijn verzameld door middel van een online enquête die uitgezet is via SurveyMonkey. Aan het begin van de enquête werd nogmaals het doel en de context van het onderzoek uitgelegd. Vervolgens werd respondenten gevraagd te verklaren geïnformeerd te zijn over het onderzoek en akkoord te gaan met verdere deelname. Respondenten die niet akkoord gingen met de voorwaarden werden doorgestuurd naar de diskwalificatiepagina, waarop werd uitgelegd waarom ze werden uitgesloten van verdere deelname aan het onderzoek. De overige respondenten werden doorgestuurd naar de eigenlijke enquête.

In deze enquête is gebruik gemaakt van zowel meerkeuze- als open vragen en eenmaal een vraag die beantwoord kon worden aan de hand van een 5-punts Likertschaal verdeling (Likert, 1932). Respondenten kregen eerst enkele geografische vragen voorgelegd, gevolgd door meer verdiepende vragen over het soort projecten dat zij aanbieden, de belangstelling van vrijwilligers hierin en eventueel bewustzijn van de desbetreffende organisatie van de effecten van weeshuistoerisme. De respondenten die in de enquête aan hebben gegeven geen kinderprojecten aan te bieden, hebben verdere vragen omtrent kinderprojecten overgeslagen. De respondenten die aangaven wel kinderprojecten maar geen weeshuisprojecten aan te bieden, sloegen verdere vragen omtrent vrijwilligerswerkprojecten in weeshuizen over. Drie respondenten hebben niet aangevinkt weeshuisprojecten aan te bieden, maar uit verdere antwoorden op open vragen bleek dat deze respondenten zich wel inlaten met weeshuisprojecten. Deze respondenten zijn daarom meegerekend als aanbieders van weeshuistoerisme, maar hebben niet kunnen reageren op de vragen omtrent een eventuele toe- of afname in het aanbod van en interesse in weeshuisprojecten.

Aan het einde van de enquête werden de respondenten bedankt voor deelname en werd hen de optie gegeven om een opmerking achter te laten of contact op te nemen met Better Care Network Netherlands omtrent vragen over het onderzoek. Een overzicht van de enquêtevragen is te vinden in de bijlage.

REFERENTIES

Brink, S. van den. (2014). Richtlijnen & de Nederlandse vrijwilligerstoerisme sector. Geraadpleegd van <https://www.volkskrant.nl/kijkverder/2015/vrijwilligerswerk/data/vrijwilligerstoerisme-onderzoek.pdf>

Rongen, J. (2014). The good you give and the good you get (Ongepubliceerde bachelor thesis). Scaldis Academy, Vlissingen, Nederland.

Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. New York. US: Columbia University Press.

BIJLAGE II: ENQUÊTEVRAGEN

De enquêtevragen zijn weergegeven zoals deze zijn ingevoerd in SurveyMonkey en gepresenteerd aan respondenten. De hierbij gebruikte logica die ervoor zorgt dat de respondenten de alleen voor hen relevante vragen onder ogen kregen, is aangegeven middels vierkante haken.

Verklaart u geïnformeerd te zijn over het onderzoek van Better Care Network Netherlands naar vrijwilligerswerk in weeshuizen vanuit Nederland in het buitenland en akkoord te gaan met deelname aan het onderzoek?

- Ja
- Nee [Respondent wordt doorgestuurd naar de diskwalificatie pagina en kan niet verder met de survey]

1. Onder welke organisatievorm valt uw organisatie?

- Vrijwilligersbemiddelingsorganisatie voor één of meer lokale partners in ontwikkelingsland(en)
- Eigen ontwikkelings- of hulpproject in ontwikkelingsland
- Overige (geef nadere toelichting)

2. Naar welke regio's zendt uw organisatie vrijwilligers uit? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Europa
- Afrika
- Zuid-Amerika
- Noord-Amerika
- Azië
- Australië

3. Binnen welke leeftijdsgroep vallen de meeste vrijwilligers die via uw organisatie deelnemen aan projecten?

- 15-25 jaar
- 25-35 jaar
- 35-45 jaar
- 45-55 jaar
- 55-65 jaar
- 65 jaar en ouder

4. Hoe groot is het percentage vrouwelijke vrijwilligers ten opzichte van het percentage mannelijke vrijwilligers dat via uw organisatie deelneemt aan projecten?

Schuif over het balkje om aan te geven hoeveel procent van het totaal aantal vrijwilligers vrouwelijk is.

0% van
onze vrijwilligers is
vrouwelijk

50% van onze
vrijwilligers is
vrouwelijk

100% van onze
vrijwilligers is
vrouwelijk

5. Hoeveel vrijwilligersprojecten biedt uw organisatie aan? (Open vraag)

6. Hoeveel vrijwilligers nemen jaarlijks deel aan alle projecten die door uw organisatie worden aangeboden? (Open vraag)

7. Is het aantal vrijwilligers volgens u in de afgelopen drie jaar afgenomen, gelijk gebleven of toegenomen?

- Afgenomen [Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 9.]
- Gelijk gebleven [Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 10.]
- Toegenomen

8. Met hoeveel procent is het aantal vrijwilligers de afgelopen drie jaar ongeveer toegenomen?

- 0-10%
- 11-20%
- 21-30%
- 31-40%
- 41-50%
- 61-70%
- 71-80%
- 81-90%
- 91-100%
- Meer dan 100%

[Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 10, ongeacht antwoordkeuze.]

9. Met hoeveel procent is het aantal vrijwilligers de afgelopen drie jaar ongeveer afgenomen?

- 0-10%
- 11-20%
- 21-30%
- 31-40%
- 41-50%
- 61-70%
- 71-80%
- 81-90%
- 91-100%
- Meer dan 100%

10. In hoeverre is er specifiek interesse in het werken met kinderen onder de vrijwilligers? [5-punts Likertschaal]

- Geen interesse
- Weinig interesse
- Niet weinig, maar ook niet veel interesse
- Veel interesse
- Erg veel interesse

11. Welke vormen van vrijwilligerswerk zijn volgens u de afgelopen drie jaar het meest in populariteit gestegen?

(Meerdere antwoorden mogelijk)

- Gezondheidszorg/welzijn
- Onderwijs
- Sport/spel
- Dieren/natuurbehoud/agrarisch
- Cultuur
- Economisch/microkrediet/ondernemerschap
- ICT
- Marketing/HR/PR/management
- Toerisme
- Bouw/infrastructuur
- Kinderprojecten
- Anders, namelijk: [Open vraag]

12. Welke vormen van vrijwilligerswerk biedt uw organisatie aan? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Gezondheidszorg/welzijn
- Onderwijs
- Sport/spel
- Dieren/natuurbehoud/agrarisch-
- Cultuur
- Economisch/microkrediet/ondernemerschap
- ICT
- Marketing/HR/PR/management
- Toerisme
- Bouw/infrastructuur
- Kinderprojecten
- Anders, namelijk: [Open vraag]

[Wanneer de respondent aangeeft (onder andere) kinderprojecten aan te bieden, wordt deze doorgestuurd naar vraag 13. Overige respondenten worden doorgestuurd naar vraag 14.]

13. Welke vormen van kinderprojecten biedt uw organisatie aan?

- Gezondheidszorg/welzijn
- Onderwijs
- Sport/spel
- Cultuur

- Weeshuis [Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 15]
- Kinderopvang
- Anders, namelijk; [Open vraag]

14. Biedt u vrijwilligersprojecten in weeshuizen aan?

- Ja
- Nee [Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 22.]

15. Hoeveel vrijwilligers doen er jaarlijks vrijwilligerswerk in weeshuizen in het buitenland via uw organisatie? [Open vraag]

16. Is de interesse in vrijwilligersprojecten in weeshuizen de afgelopen drie jaar afgenomen, gelijk gebleven of toegenomen?

- Afgenomen
- Gelijk gebleven [Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 19.]
- Toegenomen [Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 18.]

17. Met hoeveel procent is de interesse in projecten in weeshuizen de afgelopen drie jaar ongeveer afgenomen?

0-10%	- 61-70%
11-20%	- 71-80%
21-30%	- 81-90%
31-40%	- 91-100%
41-50%	- Meer dan 100%

[Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 19, ongeacht antwoordkeuze.]

18. Met hoeveel procent is de interesse in projecten in weeshuizen de afgelopen drie jaar ongeveer toegenomen?

0-10%	- 61-70%
11-20%	- 71-80%
21-30%	- 81-90%
31-40%	- 91-100%
41-50%	- Meer dan 100%

19. Is het aantal projecten in weeshuizen dat uw organisatie aanbiedt de afgelopen drie jaar afgenomen, gelijk gebleven of toegenomen?

- Afgenomen [Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 21.]
- Gelijk gebleven [Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 22.]
- Toegenomen

20. Wat is de reden voor de toename van het aantal projecten in weeshuizen dat uw organisatie aanbiedt? [Open vraag]

[Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 22.]

21. Wat is de reden voor de afname van het aantal projecten in weeshuizen dat uw organisatie aanbiedt? [Open vraag]

22. Is uw organisatie bekend met de mogelijk schadelijke gevolgen rondom vrijwilligerswerk in weeshuizen?

- Ja

- Nee [Respondent wordt doorgestuurd naar vraag 24.]

23. Verwerkt uw organisatie dit inzicht in het beleid?
Zo ja, op welke manier?

- Nee

-Ja, namelijk; [Open vraag]

24. Is uw organisatie bekend met projectvormen die u kan aanbieden aan vrijwilligers die geïnteresseerd zijn in het werken met kinderen, als alternatief voor weeshuisprojecten?

- Nee

- Ja, namelijk; [Open vraag]

- Einde enquête -

COLOFON

©2017 Better Care Network Netherlands
RAPPORT ENQUÊTE WEESHUISTOERISME

Onderzoek

Britt Veldhuis
Jessica van der Plas
Mirjam Blaak
Interviews: Ilja Baaij

Eindredactie

Laura Westendorp en Tirsia Hofstee

Uitgave

Better Care Network Netherlands

Fotografie

P 1, 2, 12: Shutterstock
P 6, 9, 13, 24: UNICEF/Marco de Swart
P 16: Credits: UNICEF

Ontwerp

Sazza

Contact

Better Care Network Netherlands
Hooglandse Kerkgracht 17G
2312 HS Leiden
info@bettercarenetwork.nl
www.bettercarenetwork.nl

Disclaimer

Aan de informatie en de afbeeldingen, zoals die in deze publicatie worden weergegeven, kunnen geen rechten worden ontleend. Ondanks onze zorg en aandacht aan de samenstelling van de publicatie en de daarin opgenomen gegevens, geven we geen garanties op de volledigheid, juistheid of voortdurende actualiteit van de gegevens, noch van websites die op enigerlei wijze met de publicatie zijn verbonden.